

Kronik

Straf eller hjælp?

Ofte er der mere brug for genopdragelse af kriminelle, så de får et andet syn på sig selv og deres omgivelser end straf, mener den kristne psykoterapeut Cyril Lykkebo-Malka

Jævnligt blusser debatten omkring straf op. Med jævne mellemrum bliver der skrevet og talt meget om, hvorvidt folk bliver straffet hårdt nok, længe nok, effektivt nok. Stadig væk nu i 1996 er det almindeligt at høre det så berømte „øje for øje...“.

Vi har benyttet metoden „øje for øje“ de sidste 5.000 år, og nu ser det ud til, at mange af os er blevet blinde! Så blinde, at vi ikke ser, den ringe effekt denne praksis indtil nu har haft. Måske skulle vi begynde at tænke lidt i andre baner...

Måske skulle vi dvæle lidt ved udtrykket „straf“ for at overveje hvad vi egentligt vil opnå med straffen... Det mest almindelige svar er „hævn“, og her må vi gå videre og spørge os selv om vi, når vi som forældre straffer vores børn, udfører hævn? Eller om vores hensigt er, at få barnet til at forstå, at han har gjort noget galt, at der er konsekvenser, og at der er nogle ting, man ikke gør. Kort sagt: Barnet skal lære af det...

Overført til vores fængsler som straffemetode: Jeg er ikke så sikker på at indsatte i fængsler lærer ret meget om god opførsel af det.

Enten er man blandt de ledende fanger, eller også blandt dem som underkaster sig. Er man blandt de ledende, er man måske respekteret, frygtet; ja, kort sagt, magtfuld i blandt de andre fanger, og hvad sker der så når vedkommende kommer ud...?

Lige pludselig er han det laveste i samfundet. Fordi her i landet betyder udstået straf ikke, at man er renset. I et land med 300.000 arbejdsløse, er det ikke let for en tidligere straffet person at få arbejde, bolig, osv... Og så vil de fleste foretrække at vende tilbage til det miljø, hvor de har en identitet og værdighed, hvor de bliver respekteret, fremfor at dingle som de sidste i hierarkiet, som en anden slags værdiløst udskud.

Man er ikke kun hvad man gør

Rent faktisk behandler vi en mand, som har slået ihjel, som en morder, og en som har stjålet, som en tyv. Men en mand, som har myrdet er ikke morder, han er en mand, som har myrdet. En mand som har stjålet, er ikke en tyv, men en mand som har stjålet. Og det er handlingen, der skal tages fat i. En person er ikke sine handlinger!

Når man stempler en person som morder, indtager den anklagede en bestemt stilling. En livsstilling kunne man sige, og en plads i samfundet. Pladsen er ikke indtaget, fordi

han har slået nogen ihjel, men fordi andre stempler ham som morder. Et stempel som er en del af ens personlighed, som man sjældent kan ryste af sig igen.

En af de mest almindelige talemåder er: Jeg vil ikke sættes i bås. Men pudsig nok, er det det, de fleste mennesker gør. Rent ubevidst sætter vi tingene i system. Vi sætter folk og handlinger i bestemte båse. De, som er klædt på den måde, plejer at opføre sig på den og den måde; udlændinge er sådan og sådan; de, som ryger hash er den og den type. Dem med hanekam og læderjakker er den og den slags... Og dem som har slået ihjel eller har begået en forbrydelse er den og den type og skal behandles hårdt og brutalt...

Hvorfor?

Mener vi hermed, at de er onde? I så fald, er det ikke noget, vi kan gøre noget ved. At smide folk i fængsel gør dem jo ikke gode. Det har vi efterhånden flere erfaringer med. Både herhjemme og andre steder i verden, hvor man har livstid og endda dødsstraffe. Se for eksempel i USA! Man kan da vist ikke ligefrem påstå at deres livstidsstraffe og dødsstraffe har haft den helt store betydning for afskaffelse af kriminalitet.

Er vi født med det?

Men måske er det så noget genetisk betinget, og vi må sandelig se at få fundet det gen, så vi allerede ved graviditeten kan blive befriet for den slags. Der har været snak om det, omkring XYY kromosomet.

Den sag begyndte i Frankrig i 1940'erne, hvor en mand var ved at blive dømt til døden (Dødsstraffen blev først afskaffet i Frankrig i 1982). Men ved retssagen argumenterede han for, at der var tale om en genetisk betinget fejl, nemlig XYY kromosom, og derfor havde han slået ihjel. På den måde undslap han dødsstraffen. Det viste sig nemlig, at der er et XYY kromosom. Det er mænd over 187 cm., som har den. Det betyder ikke at alle mænd på over 187 har den, men at den høje størrelse også et tegn på kromosomet. Derudover var deres IQ svært nedsat.

Det vidste sig i en københavnsk undersøgelse i 1947, at 40% af dem med dette kromosom havde været i fængsel, eller havde været straffet på en eller anden måde. Og XYY har indtil for nyligt været noget, man gjorde forældre bekendte med ved fostervandsprøve (jeg havde en diskussion omkring det emne med en læge i 1986). Af de forældre der har fået den besked, at deres ufødte barn havde dette gen, har 90% valgt abort.

Nogle keder sig så meget, at kriminalitet er den eneste form for underholdning, der er spændende nok for dem...

Der var bare lige en detalje... Undersøgelsen byggede på 4.000 mennesker hvoraf 12 havde kromosomet... Og det vil sige, at det drejede sig om 5 kriminelle.

Så meget for det gen! Men der forskes videre, og jeg venter spændt på at se den næste genistreg. Gad vide om der også er lavet en tilsvarende undersøgelse af rødhårede mennesker...

Årsager til kriminalitet?

Vi kan også tage som udgangspunkt, at den, som har begået kriminalitet ikke er ond, men reagerer på den måde af en eller anden årsag. Det vil nok være en god idé, at finde den årsag i stedet for at som en anden struds at stikke hovedet i sandet. Dels så vi kan gøre noget ved det og hermed formindske mulighederne for yderligere forbrydelser, og dels så vi kan få et fornuftigt fingerpeg på flere årsager til kriminalitet, få flere erfaringer i kriminalitetens behandling, og hermed at begrænse den kriminelle adfærd endnu mere.

Sygdom eller kedsomhed

Ingen bliver kriminelle fordi de synes, at det er sjovt; hvis de gør det er de enten syge og skal be-

handles for den sygdom, eller også er det fordi de har kedet sig så meget, at kriminalitet har været den eneste form for underholdning, der har været spændende nok for dem, og det er et samfundsproblem, der skal gøres noget ved, længe før kriminaliteten opstår.

Hvis vi udelukker folk, der har begået en form for kriminalitet, som kræver at de kommer i psykiatrisk behandling, eventuelt på lukkede afdelinger, og så vender os mod resten og koncentrerer os om dem. Hvad har vi så tilbage?

Genoprettelse?

Som regel tegner der sig et sociologisk og psykologisk billede. Det sociologisk skal tages i betragtning i helhedsbedømmelsen, og det er forholdsvis nemt (rent teoretisk) at gøre noget ved det. Ved at tilføre nogle ressourcer til støtte af de mennesker, der kommer ud af fængsel. Men det vil vi ikke! Uha! Hvorfor bruge penge på dem? De er jo uforbederlige alligevel? Næ, vi forventer naturligvis, at de opfører sig eksemplarisk, undskyldende og har lært af deres fængselsophold...

Men man kunne forestille sig, at oprette ressourcer til et forsøgsprogram for at hjælpe folk til at blive integreret i samfundet, og til at få så normalt et liv som overhovedet muligt efter udstået straf. Men det må vi lade kommunen og staten om.

Hvordan lærer vi at tackle på problemer?

Den sidste del er så den psykologiske. Som et eksempel kan vi forestille os to børn, fra samme miljø, lad os vælge et belastet miljø, da det som oftest er derfra de kriminelle kommer.

Altså vi tager 2 børn, på samme alder, samme sted, med samme barndom og opvækst, og det vil vise sig, at den ene bliver kriminel og den anden overlæge... Hvorfor?

Jo, det skyldes den måde vi opfatter forskellige situationer på. Hvilke erfaringer vi drager ud af den enkelte situation. Når der sker noget uventet, en konflikt, eller bare noget vi er utrygge ved, vil nogle af os se flere muligheder, se situationen som den er og arbejde ud fra den.

Andre af os vil være usikre, gå i psykologisk forsvar og flygte fra situationen, ved direkte at undgå den, ignorere den eller fortrænge den. Eller undgå konflikten ved at underkaste sig.

Andre igen, vil slå, angribe og overfalde.

Samfundet er fuld af os, som ikke tør, og som derfor går på kurser

Af Cyril Lykkebo Malka

Cyril Lykkebo Malka er psykoanalytiker (UER Paris), kognitiv psykoterapeut (USA) og rationel følelses-terapeut. - Inst. for Psykoanalytisk Terapi, Odense